

Espoon ympäristöyhdistys ry

MUISTUTUS
5.5.2021

Espoon kaupunki
Kirjaamo, PL 1
02070 ESPOON KAUPUNKI
kirjaamo@espoo.fi

Asia: Muistutus Högnäsin 633000 asemakaavaehdotukseen

Espoon ympäristöyhdistys ry on perehtynyt hankeaineistoon ja toteaa siitä alla olevaa. Pyydämme kirjallisen vastineen toimittamista muistutukseemme.

Yleistä

Espoon ympäristöyhdistys korostaa erityisesti, että Högnäs ei ole tällä hetkellä asutusalue, vaan lähes asumaton ja täysin suojelualueen veroinen vanha huvila-alue. Ehdotetussa asemakaavassa on kyse radikaalisti muuttavasta maankäytöstä, eli uuden pientaloalueen kaavoittamisesta ja 260 pysyvän asukkaan ohjaamisesta tietoisesti suoraan kiinni kansallispuistoon ja Natura-alueeseen. Kaavan luonto- ja muut laillisuusongelmat eivät käytännössä ole mitenkään vähentyneet tarkistetun ehdotuksen myötä.

Esitämme, että Högnäsin kaava palautetaan valmisteluun kaavamerkinnän ja määräysten muuttamiseksi LSL:n ja MRL:n edellyttämän, maakunnallisten ja valtakunnallisten luontoarvojen vaalimisen toteuttavaksi siten kuin jäljempänä perustellaan.

Toteamme lisäksi, että palautus on tarpeen myös, jotta maakunta- ja yleiskaavan valmistelutilanne sekä niiden ohjausvaatimus maankäytön kokonaisratkaisusta ja yhteisvaikutuksista tulevat huomioitua. Nykyinen yleiskaava on todettu vanhentuneeksi ja valmistelussa olevaa kaavaa (jatkossa POKE) on vahvasti kyseenalaistettu usein nimenomaan Högnäsiä koskevilta osin. Lainmukaisen kaavahierarkian takia asemakaavan valmistelua tulee jatkaa vasta em. ylempien kaavojen saatua lainvoiman Högnäsiin liittyvien asioiden osalta.

Suojeluarvot

Useat kaavoitukseen liittyvät, mutta erityisesti Espoon ympäristöyhdistyksen alueesta hankkimat selvitykset ja asiantuntija-arviot vahvistavat aiempien tutkimusten ohella sen,

että Högnäsin kaava-alue täyttää maakunnallisesti ja valtakunnallisesti arvokkaan kohteen vaatimukset. Alue on luontotyypeiltään laajalti LSL:n vaatimusten mukainen ja täyttää myös useimmat LSL 10§ suojelualueen perustamisen yleiset edellytykset. Kaava-alue on lajistoltaan pinta-alaansa nähden todennäköisesti Espoon monimuotoisin kohde ja sen lajistossa on useita uhanalaisia ja erityisesti suojeltuja lajeja.

Selvitysten mukaan Högnäsin alueella on esimerkiksi lukuisia maakunnallisia LAKU-kriteeristön mukaisia suojeluarvoja sekä erityisesti suojeltavia lajeja. Maakunnallisten ja valtakunnallisten suojeluarvojen tulee mennä alueeseen kohdistuvan rakennuspaineen edelle, ja suunnittelun lähtökohtana tulee olla näille arvoille välttämättömiä elinympäristöjä suojeleva maankäyttö. Kaavoitus pientaloalueeksi ei toteuta MRL 54§ vaatimusta eikä kaavaehdotus ole toteutuskelpoinen, sillä asiantuntija-arviot toteavat suojeluarvojen raskaasti heikentyvän tai jopa häviävän sen toteutuessa. Espoon ympäristöyhdistyksen näkemys on, että kaavoittajan tulisi pidättäytyä lukuisia erityisiä luonnonarvoja heikentävästä kaavaratkaisusta.

Suojeluarvot ovat pitkälti yhteisiä Matalajärven Natura-alueen ja kansallispuiston kanssa, jolle alue nykyisellä maankäytöllään toimii luontaisena suojavyöhykkeenä. Espoon ympäristöyhdistys pitää erittäin kielteisenä uuden pysyvän asutuksen ohjaamista suojelualueiden välittömään yhteyteen. Sekä Natura-alueen suotuisan suojelutason säilymisen että kansallispuistojen tavoitteiden kannalta on välttämätöntä jättää vähintään Högnäsin kannaksen levyisiä suojavyöhykkeitä. Tämä on erityisen perusteltua silloin, kun suojavyöhyke itsessään käsittää erittäin suuria, suojelualueen kanssa yhteisiä ja sitä tukevia suojeluarvoja.

Suuri ongelma alueen suojelun toteutumiselle on puutteelliset ja puuttuvat selvitykset, joiden tarve liittyy juuri elinympäristön ja luontotyyppien poikkeukselliseen potentiaaliin. Esimerkiksi jalopuulehtojen hyönteis- ja itiökasvilajisto on täysin tutkimatta. On suuri riski, että lain suojelemaa lajistoa häviää kaavoituksen myötä. Tästä on käytännön osoituksina mm. jo kaatotuomion saaneesta ikitammesta löydetty aarniseppä (*Crepidophorus mutilatus*) tai luontoselvityksissä tunnistamatta jäänyt lahokaviosammal (*Buxbaumia viridis*), jotka ovat erityisesti suojeltuja lajeja. Myös alueen suojelua edellyttävät luontotyyppien esiintymät ovat valtaosin tunnistamatta. Koska selvitysten tarve on suhteessa alueen ekologiaan, on niitä pidettävä MRL 9§ vastaisesti puutteellisina.

On myös tarpeen nostaa esille Bodominjärven maisemaan ja vedenlaatuun kohdistuvat heikennykset, jotka uuden kaavan myötä olisivat erittäin merkittäviä. Järvi kärsii Matalajärven tavoin rehevöitymisestä, ja uudet kiinteistöt lannoituksineen ja hulevesineen kuormittaisivat sitä entisestään. Kaukomaisemassa Högnäs on Espoon suurimman kulttuurihistoriallisesti arvokkaan alueen näkyvimpiä elementtejä, kansallislaulumme maisema, jonka rakentaminen pilaa. Se on todettavissa myös kaavoittajan maisemaselvityksestä, joka toteaa haittojen torjumisen olevan käytännössä haastavaa. Järvi

on virkistysalueena Espoon tärkein, osa Nuuksion järviylänköä, ja kaava hävittää siihen liittyviä olennaisia arvoja MRL vastaisesti.

Seuraavassa yhteenvetoa keskeisimmistä, elinympäristön säilymisestä riippuvaisista maakunnallisista ja valtakunnallisista suojeluperusteista jotka ovat yhteisiä Kansallispuiston kanssa ja tukevat sen suojelua (arvostetuimpien erityisasiantuntijoiden arvioiden pohjalta, mm. Seppo Vuolanto, Matti Masing, Juha Raisio, Ida Korhonen):

- Kaava-alueen eteläosan molemmin puolin elää *Espoon todennäköisesti suurin* viitasammakkopopulaatio (Iva), joka käyttää kaava-aluetta levittäytymiseen ja myös levähtämiseen ainakin jossain elämänsä vaiheessa. Päivitetty kaava osoittaa eniten rakentamista juuri eteläosaan lajin leviämisalueelle, mikä vaarantaa sekä yksilöt että populaation monella tavalla, esim. liikenteen ja kiinteistöjen käytön takia. Keinotekoinen reitti tien alituksineen ei poista ongelmaa, sillä ei ole perusteita olettaa eläinten sitä osaavan käyttää ja tilanne on LSL 49§ vastainen (*yhteinen arvo kansallispuiston kanssa*).
- Kaava-alue on pääkaupunkiseudun merkittävimpiä lepakkoalueita, jolla on todettu 8–9 lajia (Iva). Ainakin *Eptesicus nilssonii*lla, *Myotis daubentoni*lla, *Myotis brandtii*lla ja *Myotis mystacinus*lla on tällä alueella lisääntymiskolonioita. Alue on erityisen tärkeäksi todettu juuri viimeksi mainituille kahdelle muutosaralle lajille, ja alueen erityistä arvoa kuvastaa se, että ne ovat siellä runsaampia kuin lajien tunnetuilla esiintymispaikoilla Virossa. Högnäs on kauttaaltaan ihanteellinen saastusympäristö lepakoille, sekä monelta kohdilta tärkeä siirtymäreitti paikallisille ja muuttaville lepakoille, mitkä seikat ovat lain suojaamia arvoja maankäytössä. Kaavoitus pientaloalueeksi olisi LSL 49 § vastaisesti tuhoisa näille lepakkopopulaatioille joille alueella on vähintään maakunnallista merkitystä. Se on myös esimerkki alueen MRL 54§ mukaisista erityisistä luonnonarvoista. Alueen tutkinut ja sen suojelua edellyttävä Matti Masing on Pohjois-Euroopan kokeneimpia lepakoiden ja niiden ekologian asiantuntijoita (*yhteinen arvo kansallispuiston kanssa*).
- Metsälinnustolle Högnäs on yksi Suomen parhaita lehtoalueita. Lintutiheys asemakaava-alueella on Turun Ruissalon luokkaa eli jopa 1000 paria / km². Alue on valtakunnallisesti tärkeä luonnonsuojelun kohde jonka kulttuurivaikutus tekee siitä linnuston suhteen jopa luonnontilaisia lehtometsiä monipuolisemman. Arvion tehnyt ja alueen pitkälti ajalta tunteva lintuasiantuntija, ympäristöneuvos Seppo Vuolanto totesi tutustuttuaan alueen tilaan ja alueesta tehtyihin selvityksiin kesäkuussa 2020, niiden puoltavan Högnäsin liittämistä Natura 2000 -alueeseen (*yhteinen arvo kansallispuiston kanssa*).
- Högnäs on osa Espoon laajinta jalopuulehtoaluetta, joka ylläpitää luontotyypeistämme kaikkein suurinta luonnon monimuotoisuutta ja uhanalaislajiston potentiaalia. Jalopuulehtoalueen ylläpitämä rikas ekosysteemi on perustana hyönteisille ja siten edellä mainituille lepakoille ja linnuille. Högnäs on yksi PK-seudun muutamasta säilyneestä, alkuperäisestä tammilehtoalueesta. Högnäsin tammilla on laajaa merkitystä koko Etelä-rannikon tammivyöhykkeen lehtoluonnon suojelulle. Alueen eri-ikäiset

tammet onttotammista elinvoimaisiin uudistuviin tammiin muodostavat maakunnallista suojeluarvoa omaavan jatkumon, jonka arvoa korostaa saumaton yhteys kansallispuiston suojellun Natura-lehdon kanssa. Pientalokaavoitus heikentäisi luontotyyppin ja siitä riippuvaisten lajien edellytyksiä merkittävästi, ja lisärakentaminen tulisi korvata nykytilan paremmin suojaavalla kaavaratkaisulla. Arvion antanut Juha Raisio on Suomen arvostetuimpia tammitutkijoita ja alan tieteellisen yhdistyksen, Dendrologian seuran varapuheenjohtaja (*yhteinen arvo kansallispuiston kanssa*).

- Kaava-alueen eteläosan luonnontilan ansiosta sitä käyttää saukko (II, Iva) järvien välissä liikkueensa. Natura-alueen saukoista on useita havaintoja sekä maa-alueelta että Bodominjärveltä. Laji ilmentää erityisen hyvin Natura-alueen suojavyöhykkeen tarvetta ja käytännön merkitystä: saukon, kuten viitasammakonkin, levittäytymistä vaarantaisi raskaasti tuon alueen kiinteistöjen käytön muutos ja liikenteen lisääntyminen. Natura-arvio sivuuttaa ilman perusteluita useat maankäytön muutoksen haitat lajille ja nimeää väärin sen tärkeimmän liikkumisalueen. Saukon siirtymäreittiä on myös pidettävä lajin levähdysalueena (*yhteinen arvo kansallispuiston kanssa*).

Uuden rakentamisen ohjaaminen kiinni Natura-alueeseen ja kansallispuistoon Nuuksion järviylängöllä

Kuten on tuotu esille, kaava-alue toimii nykytilassaan kansallispuiston, Natura-alueen ja niiden suojeluarvojen luontaisena suojavyöhykkeenä, joka toteuttaa luonnonsuojelulain vaatimusta niiden suojelutason säilyttämisestä hankkeiden vaikutuksilta. Luontoarvojen ja asiantuntijankemysten perusteella alueen kuuluisi olla osa Naturaa, kuten esim. Turun Ruissalo on hyvin vastaavin perustein. Sen puuttuessa aivan vähin mitä voidaan tehdä, on Högnäsin kansallispuistoa tukevien luonnonarvojen kaikkalainen suojelu haitalliselta maankäytöltä.

Högnäs, Matalajärvi ja Bodominjärvi kuuluvat kokonaisuudessaan Nuuksion järviylängöön. Niitä koskevat Valtioneuvoston 1989 annetun, säilyttämistä vaativan periaatepäätöksen vaatimukset: ”Alueelle ei tule sijoittaa virkistyskäyttöä, luontoa tai maisemaa haittaavia toimintoja.” Vaikka kaavoittaja yrittää Högnäsissä kaikin tavoin todistella muuta, ovat juuri nämä niitä arvoja joita uusien pientaloalueiden rakentaminen hävittää päätöksen vastaisesti. Siksi kaavamerkintä tulee muuttaa alueen luonteen ja nykyisen pienimuotoisen huvilakäytön säilyttäväksi.

Ottaen huomioon asiantuntijalausunnat, kaava-alueen poikkeukselliset luonnonarvot ja sijainnin kiinni Nuuksion kansallispuistossa ja Natura-alueessa, on se mahdollisimman sopimaton pientaloalueeksi kaavoittamiselle. Espoon ympäristöyhdistys pitäisi ajatusta yhtä absurdina kuin esim. Laajalahden tai Helsingin Vartiosaaren muuttamista pysyväksi asutukselle. Kaavoittaja tuntuu täysin unohtaneen, mitä vaikutuksia sijainnilla

kansallispuiston ja Natura-alueen yhteydessä tulee maankäyttöön olla, ja kohtelee aluetta pientalorakentamisen raakamaana.

Metsähallitus on POKE-yleiskaavan eri vaiheiden lausunnoissaan esittänyt selkeän, valtioneuvoston periaatepäätöstä noudattavan kannan, jonka mukaan uutta pysyvää tai lomarakentamista ei tule osoittaa kansallispuistojen yhteyteen ja ottanut Högnäsin yhdeksi erityisesimerkiksi tästä. Espoon ympäristöyhdistyksen mielestä on erittäin positiivista, että luonnonsuojelualueesta vastaava viranomaisena ottaa vastuullisen kannan hoidossaan olevien alueiden suojelun varmistamiseen. Pidämme tällaista edellytettyä suojavyöhykettä nimenomaisena keskeisenä käytännön keinona lain edellyttämien alueiden suojelutason varmistamiseksi ja toivomme, että myös Espoon kaupunki yhtyisi tähän näkemykseen.

Matalajärven Natura-suojelun toteutuminen valuma-alueella ja Natura-vaikutusarvio 2021

Suunnitellulla kaavalla olisi huomattavia vaikutuksia myös Matalajärveen, jonka luontoarvojen huomioimiseksi Espoon ympäristöyhdistys on ponnistellut vuosikymmenien ajan ja on yhdessä eri toimijoiden kanssa ollut vaikuttamassa sen liittämiseksi suojeluverkoston. Yhdistys pitää lisäpäästöjen sallimista valuma-alueella ja erityisesti siitä johtuvaa, järven pahenevaa umpeenkasvua hälyttävänä. Espoon kaupungin tulisi valuma-alueen maankäytöstä vastaavana tahona viimeinkin tunnustaa vastuunsa ja ymmärtää miten häpeällisenä PK-seudun kansainvälisesti tunnetuimman Natura-järven alennustila näyttäytyy. Tilanteen tunnustaminen on myöhäistä silloin, kun Natura-suojeluarvot nyt suunnitellun vastuuttoman maankäytön johdosta lähivuosikymmenien aikana katoavat.

Natura-arvio vähättelee ja tulkitsee tarkoitushakuisesti väärin kaavahankkeen vaikutuksia monella tapaa. Dokumentti noudattelee käytetyn konsultin selvitysten valitettavan tutuksi käynyttä kaavaa: alueen luontoarvot ja niiden herkkyys häiriöille todetaan selitysosassa, mutta johtopäätöksissä vaikutukset ilman konkreettisia ja uskottavia perusteita todetaan olemattomiksi. Tämä 0-vaikutuslinja paistaa todella selkeästi kautta dokumentin, ja maankäytön totaalisen muutoksen on täysin järjen- ja totuudenvastaisesti jopa todettu vähentävän kuormitusta. Alueen ja sen luontoarvot tuntevalle lukijalle käy nopeasti ilmeiseksi, että arvio on tehty etukäteen asetetun lopputuloksen saavuttamiseksi. Valittu linja vie arviolta uskottavuuden ja ongelma on niin paha, että selvitystä on pidettävä MRL vastaisesti perustelemattomana ja puutteellisena.

Tässä yhteydessä on mahdollista ottaa esille vain pieni osa arvion ongelmakohdista, mutta hyvä esimerkki tuosta peittelemättömästä tarkoitushakuisuudesta on johtopäätös, että ”Matalajärven kuormitus Högnäsin osalta todennäköisesti pienenee, kun kiinteistöt liittyvät jätevesiviemäriin”. Tämä on täysin käsittämätön päätelmä, kun alueella ei nykyään käytännössä ole lainkaan jätevesiä tuottavaa asutusta, kun taas kaava toisi kokonaan uuden

pientaloalueen: 12 -> 90 ympärivuotista asuinkiinteistöä ja 20 -> 260 asukasta paljon nykyistä suurempine kiinteistöiltä aiheutuvine elinkaaripäästöineen. Jätevedet eivät ole nykyisellä niitä tuottamattomalla maankäytöllä ongelma Matalajärvelle. Myöskään olemassa olevaan jätevesiviemäriin liittyminen ei välttämättä edellytä pientalokaavoitusta eikä sitä voi käyttää tuon tarpeen perusteluna.

Kiinteistö-päästöistä hyvä esimerkki on pihojen muuttuminen nurmikoiksi. Siihen liittyvän lannoituksen vaikutukset arvio vääntää merkityksettömäksi mm. olettamalla, että Matalajärven valuma-alueen kiinteistöt noudattaisivat Espoon ympäristönsuojelumääräyksen ammattitasoisia ohjeita: *”Golfkenttä- ja puutarha-alueilla lannoitteiden käytön tulee perustua maaperäanalyysiin. Käytetyistä lannoitteista on pidettävä kirjaa, josta selviävät lannoitusajat ja määrät”*. On helppo ymmärtää, että tällaiset koko arviolle tyyppilliset absurdit, ohjepohjaiset oletukset eivät asuinkiinteistöillä käytännössä toteudu, vaan vaikutusten arvio on keinotekonen.

Arvion yleisesti puutteellista tasoa taas osoittaa mm. täysin konkretiaa vaille oleva oletus vuosia jatkuvan rakentamisaikaisen kuormituksen merkityksettömyydestä, tai viemäröimättömien kiinteistöjen osien rinnastaminen metsiin. Voidaan todeta, että arvio sivuuttaa täysin suunnitellun, nykyiseen elintasovaatimukseen perustuvan, ja vallitsevan vaatimattoman maankäyttöratkaisun väliset, niille ominaiset ja hyvin tunnetut erot kiinteistöjen käytössä.

Rakennusmelun häiritsevyydessä käytetty, perustelematon 200 metrin vaikutusalue on täysin alimitoitettu aiheutuvan louhinta- ja paalutusmelun osalta mm. Helsingin kaupungin Vanhankaupunginlahdella tekemän tutkimuksen pohjalta. Myös hyväksyvä tulkinta SPA-alueen linnuston siirtymiselle kauemmaksi uudesta asutusalueesta häiriön takia on Naturen suojeluväestöjen vastainen.

Högnäs on suurimalta osalta vaikeasti tai erittäin vaikeasti rakennettavaa: sen eteläosan alavilla savimailla perustaminen edellyttää paalutusta ja mäkisellä pohjoisosa louhintaa ja maansiirtoa. Tällaisen rakentamisen aiheuttaman melun vaikutus tulisi olemaan erittäin haitallinen niin kaava-alueen Ruissalon veroiselle metsälinnustolle kuin Natura-alueen vesilinnustollekin.

Kuten Natura-arvio itsekin selostusosassa toteaa, ei valuman estämisen ja rakentamismelun linnustohäiriön yhteen sovittavaa ajankohtaa ole selkeästi osoitettavissa. Tämä johtuu siitä, niiden ajoittamisen vaatimukset ovat täysin ristiriitaiset. Kuitenkin johtopäätöksissä tämäkin ongelma on kuin itsestään muuttunut vähäiseksi. Matalajärvi on Espoon tärkein Natura-lintujärvi ja meluisan rakentamisen ja valaistuksen ohjaaminen sen rannoille on täysin vastuutonta ja lainvastaista.

Natura-arvio käsittelee väärin vaikutusten merkitystä Matalajärven ekologiseen tilaan – merkitystä tulee arvioida suhteessa kohteen tosiasialliseen tilanteeseen eikä irrallaan siitä. Vesistön tila on yksi järven Natura-suojeluarvojen keskeisimpiä tekijöitä, johon vaikuttaa eniten valuma-alueelta vesistöön kohdistuva ravinnekuormitus. Kuormituksen on monessa yhteydessä jo nyt todettu ylittävän järven kestokyvyn ja siten järven tilanne on heikenevä (mm. ”Matalajärven kuormitus selvitys, Espoon ympäristökeskus 2007”).

Järven ylikuormitus ja sitä edelleen kasvattavien hankkeiden edistäminen on Natura-suojelun tavoitteiden vastainen tilanne, ja siksi lukuisissa selvityksissä on edellytetty järven kuormitusta vähentäviä toimia. Mm. Espoon kaupungin teettämän ”Matalajärven valuma-vesien hallintasuunnitelman 2011” kymmenestä toimenpiteestä vain yksi on tehty. Tämän tiedon on Espoon ympäristöyhdistys varmistanut selvityksen tekijältä. Tästäkin Natura-arvio antaa täysin totuudenvastaisen tiedon.

Sama hallintasuunnitelma toteaa: *”Aivan järven lähiympäristössä rakentaminen ei kuitenkaan ole suotavaa, koska liian lähellä Natura-alueita hulevesien hallinta ja käsittely riittävällä tehokkuudella voi osoittautua vaikeaksi. Metsäalueille ja Natura-alueen välittömään läheisyyteen painottuvalla lisärakentamisella olisi siten kaikkein suurin haitallinen vaikutus Matalajärven ja siihen laskevien purojen tilaan.”* Tämä johtopäätös on täysin vastainen Natura-vaikutusarvion päätelmien ja ylipäätään Högnäsin asemakaavan kanssa.

On loogista edellyttää, että tunnistetut kuormitustilanteen parantamistoimenpiteet toteutetaan ennen uusia, vähäisiksikään nähtyjä heikennyksiä. Tämän pitäisi olla Espoon kaupungin Natura-suojelun keskeinen lähtökohta. Natura-tietolomake toteaa järven tilasta ja sen merkityksestä yhdelle sen tärkeimmästä suojeluarvosta, hentonäkinruoholle, näin: *”Matalajärvi on ravinnekuormituksen seurauksena ylirehevöitynyt. Muun muassa Matalajärven ympärillä sijaitsevien peltojen, golfkentän ja asutuksen ravinnekuormitus kiihdyttävät järven umpeenkasvua. Rehevöitymisen seurauksena järvellä on esiintynyt viime vuosina mm. voimakkaita viherlevien massaesiintymiä, jotka saattavat heikentää hentonäkinruohon elinmahdollisuuksia.”*

Mikään kuormitusta lisäävä päästö ei voi olla merkitykseltään vähäinen Natura-alueelle, jonka jo kestokyvyn ylittävä kuormitus edellyttää päinvastoin päästöjen aktiivista vähentämistä. Jokainen eri hankkeissa aiheutuva, niissä säännönmukaisesti vähäiseksi tulkittu heikennys on merkittävä, koska se vie luontodirektiivin edellyttämää suojeluperusteiden varjelua yhä kauemmaksi tavoitteesta. Siten, vaikka esitetty alle 2 % lisäys kuormitukseen on aliarvioitu ilman kestäviä perusteita, olisi sekin liikaa Matalajärven suojelutavoitteiden toteutumiseen nähden.

Tilannetta pahentaa vielä se, että Natura-arvio ei ota asiallisesti huomioon lukuisten, mm. POKE:en sisältyvien hankkeiden useimmiten ”vähäisten” heikennysten yhteisvaikutusta,

vaan kuittaa ne yleisperustelulla oletetusta hulevesien hallinnasta (karttaliitteen kuva 2). Espoon ympäristöyhdistys pitää Natura-arvion päätelmää luontodirektiivin tarkoituksen ja luonnonsuojelulain vastaisena.

Kaavoittaja on päätenyt tietoisesti kriittisessä tilassa olevan Natura-järven käyttämiseen uusien asutus- ja teollisuusalueiden hulevesien purkualtaana, mikä on yksi Espoon keskeisimmistä luonnonsuojelun systeemi- puutteista.

Todetaan vielä lopuksi, että potentiaalinen heikennys Natura-alueen tärkeimpiin suojeluperusteisiin kuuluvalla täplälampikorenolalle voi olla paljon arvion epävarmaa tulkintaa suurempi ja vaatii ehdottomasti parempia selvityksiä. Maankäytön muuttuessa tien suolausta joudutaan lisäämään, ja vaikka se olisi vähäistä Kehä-III verrattuna, tapahtuu suolaus aivan lisääntymispaikan vieressä. Sen ja hulevesien johtamisen aiheuttamaan, liian puutteellisesti selvitettyyn uhkaan täplälampikorenolalle ja luhdan muulle uhanalaislajistolle ei asukasluvun vähennys vaikuta mitenkään.

Ekologisten yhteyksien häviäminen

Uusimaa-kaava 2050:ssä ja POKE:ssa Högnäsin eteläosassa kulkee maakunnallinen viheryhteystarve, joka on näissä merkitty ohjeellisesti – vastuu jää tällöin yksityiskohtaiselle suunnittelulle. Merkinnän vaatimus edellyttää, että viheryhteys toteutuu riittävän leveänä ja aidosti metsäisenä vyöhykkeenä. Lisäksi sen tulee olla sijainniltaan sellainen, että se turvaa sitä tarvitsevien lajien lajityypilliset tarpeet. Erityisesti kun kyseessä on suojeltu ja Natura-alueen sekä kansallispuiston lajisto, kuten Högnäsissä, vaatimukseen on suhtauduttava tiukasti. Espoon ympäristöyhdistyksen käsitys on, että maakunnallinen ekologinen yhteys ei voi toteutua pientalokiinteistöillä. Karttaliitteen kuvasta 2. nähdään, että ylempien kaavojen ohjausvaikutuksen ja lajien liikkumistarpeiden edellyttämien yhteyksien toteutuminen edellyttää Högnäsin eteläosan säilyttämistä rakentamattomana, sillä tosiasiasa yhteydet eivät rakennuskiinteistöä paremmin toteudu ohjeellisen merkinnän mukaan pellollakaan.

Virkistysalueiden riittävyys

Lähivirkistysalueiden riittävyys Natura-alueen suojelemiseksi on keskeinen vaatimus, joka on Högnäsissä käytännössä mahdoton toteuttaa. Välttääkseen ongelman kaavoittaja on tehnyt keinotekoisia ja kosmeettisia ratkaisuja: Alueen kolme erittäin pientä venevalkamaa on osoitettu pakkolunastettavaksi lähivirkistysalueiksi, mikä ei missään nimessä täytä vaadittua tarvetta niiden erittäin vähäisen koon ja nimensä mukaisen käytön takia. Eteläisten valkamien välissä pesii kyhmyjoutsen, joka jo nykyisellään häiriintyy jatkuvasti, ja valkamien välittömässä läheisyydessä on Hanabäckvikenin lahti, joka on suojelun arvoinen uhanalaisten lintulajien pesimäalue ja viitasammakon lisääntymispaikka. Kaavaselostuksessa

hyvin epäselvästi ilmaistu perustelu kaavamerkinnän tarpeelle alueiden rajaamiseksi asukkaiden käyttöön on virheellinen. Se on ristiriidassa merkinnän tuottaman täysin päinvastaisen juridisen vaikutuksen, eli yleisen alueen, kanssa, ja kaavoittajan pakkolunastusmenettely on lain vastainen.

Venevalkamien lisäksi lähivirkistysalueeksi on osoitettu pellonpalanen ja pieni rantakaistale, molemmat suoraan kiinni Natura-alueessa. Näitä lähivirkistyskäyttöön tarkoitettuja alueita kutsutaan sitten ”Naturan suojavyöhykkeiksi”, ja siinä ohessa ne ovat myös hulevesialtaiden sijoituspaikkoja. Högnäsissä on erittäin runsas hyttyskanta ja on selvää, että hulevesi-hyttyshautomoiden täyttämä pelto on viimeinen paikka missä kukaan haluaa virkistyä. Ollakseen tavoitetta palvelevia, lähivirkistysalueiden tulisi olla asukkaille oikeasti houkuttelevia ja käyttökelpoisia, eikä vain nimellisiä. Kun näin ei ole, on lopputuloksena, että yli kymmenkertaistuva käyttöpaine koirineen kohdistuisi ainoalle todelliselle lähivirkistysalueelle eli Natura-alueelle.

Natura-arvion ja erityisesti sen johtopäätösten puutteellisuutta selostettiin edellä. Yksi keskeisimmistä on oletuksiin perustuva vaikutusten vähättely. Esimerkiksi jo tällä hetkellä alueella ulkoilutetaan vapaasti kulkevia koiria niin lehdossa kuin hevospolulla joka kulkee Natura-alueen rajaa pitkin suoraan lintujen pesimäalueen yhteydessä. On oletettavaa että koirien määrä kasvaa samassa suhteessa kuin ihmistenkin, mutta arvion mukaan vaikutus on nolla, mm. koska koiria jatkossa pidettäisiin kytkettyinä – tämä on täysin perusteeton oletus. Vielä koiria pahempi uhka niin linnuille kuin lepakoille ovat kissat, jotka useammin kulkevat vapaana. Kyseessä on todellinen ja merkittävä uhka myös Natura-suojeluarvoille, jota arvio ei tunnista lainkaan.

Ylemmät kaavat, alueidenkäytön tavoitteet ja niiden huomioonottaminen

Koko ajatus Högnäsin pientalokaavasta perustuu useaan kertaan vanhentuneeksi todettuun yleiskaavaan ja viime vuosituhanteen tilanteeseen. Sen jälkeen mm. Matalajärvi on liitetty Natura-verkoston ja Nuuksion kansallispuistoon ja Högnäsin alueen luonto osoittautunut Espoon monimuotoisimmaksi lajistoonsa ja pinta-alaansa nähden. Myös valtakunnalliset alueidenkäytön tavoitteet ovat tulleet ohjaamaan kaavoitusta yleiskaavan jälkeen. Uusi POKE-kaava on valmistelussa juuri näiden puutteiden korjaamiseksi, ja Högnäs on osa tätä kaavaa. Asemakaavoituksen kiirehtiminen ennen ajantasaisen yleiskaavan valmistumista näyttää yritykseltä epäasiallisesti kiertää siinä odotettavissa olevia ongelmia ja kaavahierarkiaa.

Högnäsin kaava toteuttaisi yhteiskuntarakennetta hajauttavaa ja ilmastotavoitteiden vastaista maankäytön suunnittelua. Se tuottaisi palveluista erillään olevaa hajakarakentamista joka perustuu täysin yksityisautoilun varaan. Alue sijoittuu saavutettavuustarkasteluissa (mm. SAVU) erittäin heikosti myös tulevaisuudessa. Koska alueella nykyisin ei käytännössä

ole asutusta, ei mitään välttämätöntä syytä pysyvän asutuksen ohjaamiseen täysin alueidenkäytön tavoitteiden vastaisesti ole. Sen sijaan alueen säilyttäminen pienimuotoisessa huvilakäytössä edistäisi ilmastotavoitteita tarjotessaan arvokkaan mahdollisuuden mökkeilyyn pääkaupunkiseudulla ilman tarvetta matkustaa satoja kilometrejä. Tällä on varmasti kasvavaa tilausta ekologisuuksi arvostavien ihmisten keskuudessa.

POKE-yleiskaavan valmistelussa viranomaiset ovat tuoneet esille lukuisia ongelmia erityisesti em. hajauttavan pientaloakaavoituksen määrässä sekä kansallispuistojen ja suojelualueiden huomioinnissa. Niissä on mitä suurimmassa määrin kyse asemakaavojen yhteisvaikutusten hallinnasta ja ylempien kaavojen nimenomaisesta roolista siinä.

Högnäs on POKE-kaavassa merkitty kyläalueeksi AT rakennusoikeuden antavalla kaavamääräyksellä, vaikka lain mukaan tällaista merkintää ei saa käyttää alueelle, joka edellyttää asemakaavatasoista suunnittelua. Uudenmaan ELY-keskus on POKE-lausunnossaan todennut, että kylien osalta kehittämisen tulee kohdistua nykyisellään kylän tunnuspiirteet täyttäviin alueisiin. Högnäs ei Espoon ympäristöyhdistyksen näkemyksen mukaan missään nimessä ole sellainen, eikä yleiskaavamerkintä ja sen pohjalta laadittava asemakaava ole laillinen.

Koska hajarakentaminen (A3 ja AT) ylipainottuu POKE:ssa, on hyvin todennäköistä, että yleiskaavaehdotus on sen johdosta tarkasteltava kokonaisuutena uudestaan, mikä käytännössä tarkoittaa tarvetta priorisoida pientaloalueita keskenään. Priorisoinnissa tulisi tarkastella alueiden keskinäistä toteutuskelpoisuutta vertaillen mm. aiheutuvia luontohaittoja suhteessa saatavaan asukasmäärään ja alueidenkäytön vaatimuksiin. Espoon ympäristöyhdistyksen mielestä on selvää, että tällainen kokonaistarkastelun tarve liittyy korostetusti juuri Högnäsin kaavaan. Sitä ei siten tule valmistella erillään POKE:sta, jonka kokonaistavoitteiden toteutumisen irralliset asemakaavat vaarantavat.

Högnäs sijaitsee Uusimaa-kaava 2050:n taajamatoimintojen kehittämisalueen ulkopuolella, jota koskevat yleiset suunnittelumääräykset eivät ole suositusluontoisia. Asemakaavaehdotus on vahvasti ristiriidassa näiden, Uudenmaan ELY -keskuksenkin esille nostamien ja alempia kaavoja velvoittavien määräysten kanssa, kuten:

Ympärivuotista asumista sekä työpaikkarakentamista on ohjattava ensisijaisesti maakuntakaavassa osoitettuihin keskuksiin, pääkaupunkiseudun ydinvyöhykkeelle, taajamatoimintojen kehittämisvyöhykkeille sekä palvelukeskittyymiin.

Uudet asuin- ja työpaikka-alueet tulee suunnitella niin, että ne täyttävät kestävän ympäristön kriteerit: alueiden sijainnin alue- ja yhdyskuntarakenteessa sekä rakentamisen määrän ja tehokkuuden tulee olla sellaista, että monipuolisille toiminnoille, lähipalveluille ja

joukkoliikenneyhteyksille sekä lyhyille asiointimatkoille kävellen ja pyöräillen syntyvät edellytykset.

Espoon ympäristöyhdistys katsoo, että Högnäsin tehoton, yhteiskuntarakenteesta erilleen sijoittuva asemakaava on vahvasti valmistelussa olevien ylempien kaavojen ja valtakunnallisten alueidenkäytön tavoitteiden ja siten MRL vastainen.

Yhteenveto

Högnäsin aluetta koskevat tiedot koskien maakunnallisia ja valtakunnallisia suojeluarvoja ja Kansallispuiston ja Natura-alueen lisääntyneitä suojelutarvetta ovat oleellisesti lisääntyneet edellisestä kaavakäsittelystä.

Högnäs on yksi Espoon monimuotoisimmista suojelukohteista ja siksi täysin sopimaton pientaloalueeksi. Pientalokaavoituksen ongelma suhteessa suojeluun aiheutuu sen tosiasiallisista vaikutuksista kiinteistöjen ja koko alueen olosuhteisiin. Kun synnä on itse maankäyttötavan radikaali muutos, ei tehty asukaskuvun vähennys 470 => n. 260 poista tätä elinympäristöihin kohdistuvaa ongelmaa. Tämä on helposti nähtävillä rakennuskiinteistöjen toteutumisesta mm. kaava-aineiston havainnekuvista. Asiantuntija-arviot toteavat elinympäristön ja niistä riippuvaisten erityisten luontoarvojen häviävän pientalokaavan toteutuessa.

Vaikka itse maankäytön muutos on pääongelma, on myös asukasluvun lisäystä 22=>260 pidettävä erittäin merkittävänä. Asuinrakennusten määrä nousisi 12 => 90. Käytännössä kyse ei ole vanhan alueen kehittämisestä vaan tosiasiallisesti täysin uuden asutusalueen toteuttamisesta, joka on myös uuden maakuntakaavan ja alueidenkäytön tavoitteiden vastainen.

Maanomistussuhteet eivät saa vaikuttaa tunnistettujen suojeluarvojen lain edellyttämän vaalimisen toteutumiseen. Uutta rakentamista ja ympärivuotista asutusta ei tule ohjata kiinni suojelualueisiin. Mahdollisen asemakaavaratkaisun lähtökohtana tulee olla alueen rajautuminen kansallispuistoon ja Natura-alueeseen ja niiden suojavyöhykkeenä toimiminen. Suojelualueen kanssa yhteisten ja alueen omien suojeluarvojen tiukka varjeleminen tulee priorisoida kaikessa suunnittelussa.

Kaavaratkaisun tulee olla alueen nykytilan eli pienimuotoisen, ekologisen huvila-alueen säilyttävä suojelukaava, joka turvaa lajien suojelun säilyttämällä niiden yhteydet ja elinympäristöt nykyisellään.

Kaavan valmistelua tulee jatkaa vasta ylempien kaavojen saatua lainvoiman, jotta niissä esille tuodut vaatimukset tulevat huomioitua ja jotta asemakaavoitus tukee ylempien kaavojen maankäytön kokonaisratkaisua ja suojelualueiden huomiointia.

Espoossa 5.5.2021
Espoon ympäristöyhdistys ry

Anni Simola
puheenjohtaja

Kristiina Mod
sihteeri

Liite 1: Högnäs asemakaavamuistutuksen karttaliite